

Yttrande över promemorian Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (DS 2024:24)

Skellefteå kommun har beretts tillfälle att yttra sig över Justitiedepartementets promemoria DS 2024:24 – Utökade registerkontroller vid anställning i kommun.

Sammanfattning

Skellefteå kommun ser positivt på att kommuner får en möjlighet att välja att använda registerkontroller vid rekrytering av personer som ska arbeta med äldre och personer med funktionsnedsättningar samt för befattningar som är kritiska för verksamhetsskyddet. Skellefteå kommun är även positivt inställda till att omfattning av de uppgifter som kan kontrolleras med stöd av lagen om registerkontroller utökas. Det innebär att fler brott och uppgifter ur misstankeregistret kommer att undersökas för dem som utför vissa insatser för barn med funktionshinder och för personer som ska arbeta med barn.

Skellefteå kommun anser dock att utredningen borde ha föreslagit att registerkontroller ska vara obligatoriska vid nyanställning i verksamheter där brukare är i beroendeställning, såsom äldreomsorg och funktionshinderomsorg. Detta skulle skapa en enhetlig standard i landet och ytterligare stärka brukarnas trygghet.

Synpunkter

Utredningen föreslår att:

- Det ska bli möjligt att göra registerkontroller vid anställning som innebär arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning.
- Registerkontrollerna av dem som arbetar med barn ska utökas till att omfatta fler brott och uppgifter ur misstankeregistret.
- Kommuner ska få möjlighet att besluta om registerkontroller vid anställning till befattningar som är kritiska för kommunens förmåga att utföra sitt uppdrag.

Dessa förslag ställer sig även kommunen positiva till.

Skellefteå kommun är däremot starkt kritisk till att utredningen och förslaget helt utelämnat området om kontroller under pågående anställning. Skellefteå kommun anser att det skulle kunna motiveras på samma sätt som lagstiftaren i säkerhetslagen föreskrivit att det krävs en löpande kontroll för att delta i säkerhetskänslig verksamhet. Detta är särskilt viktigt inom verksamheter där brukarna är i beroendeställning till personalen exempelvis inom äldreomsorg och funktionshinderomsorg.

Kommunen menar också att utredningen borde ha undersökt intresseavvägningen mellan arbetsgivarens behov av sådana verktyg och arbetstagarnas rätt till integritet, för att tydliggöra under vilka förutsättningar registerkontroller kan vara ändamålsenliga.

Skellefteå kommun delar utredarens slutsats om att registerkontroller från misstanke- och belastningsregistret inte ensamt skulle kunna vara avgörande för om arbetstagares anställning skulle bestå eller inte. Däremot hade Skellefteå kommun gärna sett att utredaren inte enbart undersökt om registerkontroller skulle vara avgörande för om anställningen skulle bestå om en arbetstagare begått brott eller varit misstänkt för brott.

Utredningen tar upp att registerkontroller vid rekryteringsförfarandet ska utgöra en del i bedömningen av en persons lämplighet. Skellefteå kommun anser att en liknande ordning som gäller

för arbete med barn, där registerkontroller är obligatoriska, bör införas för arbete inom äldreomsorgen och funktionshinderomsorgen. Dessa grupper är lika utsatta och förtjänar samma skyddsnivå som barn.

Frågor om anställdas personliga integritet i arbetslivet har diskuterats under flera decennier. Det har lagts fram två utredningar som fått särskild betydelse i frågan och dessa har även fått betydelse i denna utredning. Utredningen om registerutdrag i arbetslivet (SOU 2014:48) föreslog att det ska vara förbjudet för arbetsgivare att utan författningsstöd begära att en arbets sökande ska visa upp eller överlämna ett utdrag ur belastningsregistret. Under 2019 kom ytterligare en utredning belastningsregisterkontroll i arbetslivet - behovet av utökat författningsstöd (SOU 2019:19) där vissa undantag från ett generellt förbud mot att begära belastningsregisterutdrag diskuterades. Någon mer samlad svensk lagstiftning som tar sikte på integritetsfrågor i arbetslivet har dock inte kommit.

Det som är svårt att svara på är under vilka förutsättningar det bör vara tillåtet att utföra bakgrundskontroller. Om dessa förutsättningar föreligger, vilka möjligheter att få tillgång till de uppgifter som behövs för dessa kontroller. Det är en svår avvägning mellan, å ena sidan, samhälleliga intressen och behov och, å andra sidan, enskildas grundläggande fri- och rättigheter.

Inom vissa situationer i arbetsrätten görs en prövning där arbetsgivarens intressen av kontroller vägs mellan den anställdes intresse att inte få sin personliga integritet kränkt. Arbetsgivare har inom denna prövning en möjlighet att kontrollera anställda inom vissa områden. Dessa kontroller leder såklart inte alltid till att arbetstagares anställning avslutas. Men dessa kontroller utgör ett utredningsverktyg för arbetsgivare. Skellefteå kommun menar att ett tydligt nationellt lagstöd skulle kunna möjliggöra användningen av registerkontroller inom ramen för en sådan prövning, särskilt i verksamheter där brukare är beroende av personalens insatser.

En verklighet, som Skellefteå kommun ser, är att det inträffar stölder av narkotikaklassade läkemedel inom särskilda boenden och i de äldres egna hem. Dessa brukare är inom en särskild beroendeställning till anställda och saknar att själv signalera att något är fel. Sådana stölder kan innebära att brukare inte erhåller sina föreskrivna mediciner, vilket påverkar deras hälsa och trygghet. Att möjliggöra registerkontroller som ett utredningsverktyg i sådana fall skulle ge arbetsgivare ett bättre verktyg för att hantera allvarliga oegentligheter och stärka det samhälleliga uppdraget att ge äldre en säker och korrekt vård.

Skellefteå kommun välkomnar i övrigt promemorians ambition. Kommunerna bedriver verksamhet för och med grupper som kan ha svårigheter att skydda sig mot brott, som barn, personer med funktionshinder och äldre. Tryggheten och tilliten i och till verksamheten är även en avgörande faktor för tilltron till det gemensamma som en grundförutsättning för demokratin.